

DJELOVANJE LJUBLJANSKOGA MUZEJA.

Muzeološki rad seže u Sloveniji dosta daleko unatrag u historičko doba i počelo se raditi mnogo prije nego smo dobili ljubljanski muzej. Kad se osnovalo naučnjačko istraživanje rimskoga vremena, našlo se zamalo i kod nas prijatelja humanističkog studija a smijemo reći da su Jugoslaveni bili prvi iza Talijana. Dva Dalmatinca, koji po imenima nisu pouzdano poznati, Traĝurinus (rukopis u Marciani cl. 14, n. 124) i Jadertinus (cod. vatic. 6875) utirali su put; odmah za njima dolazi Slovenac Augustinus Tyffernus (* 1460, † iza god. 1523.) kao sabirač rimskih natpisa, koje doduše nije spremio na jedno mjesto i nije ih prenio s njihovih nalazišta in natura, ali ih je potanko prepisao i te prijepise lijepo sredao. Bečka narodna knjižnica ima od toga čovjeka tri rukopisa; najstariji je možda autograf (br. 3528), druga su dva nešto mlađa (br. 3492 i 3540). Tragovi se takih sabirača iza toga u Sloveniji za neko vrijeme gube. A uzrok je taj, što su rasle zbirke Talijana i Nijemaca, dok se u nas kod kuće nisu izvodila nikakova iskopavanja u tolikom opsegu, da bi zanimala šire krugove klasično obrazovanih ljudi. Prvi je za Tyffernom bio Ivan Ludovik Schönleben (1618—1681), koji je navraćao rimskim starinama veću i temeljitiju pažnju, napose natpisima. Sabirao je i rimske starine in natura, a natpisno je kamenje davao na različnim mjestima ljubljanskim uzidavati u kućne zidove. I Ivan Vajkart Valvasor (1641—1693) je obraćao svoju pažnju starinama, u prvom redu rimskim. Natpise je proučavao uz pomoć Vrškog župnika Gašpara Tunkelsteina, u epigrafici verzirana i posve pouzdana čovjeka.

Upravo se s neobičnim veseljem bavio rimskim iskopinama Ivan Grĝur Thalnitscher (Dolničar, 1655—1719) a to ponešto s praktičnoga stajališta: htio je da proslavi svoje mjesto rođenja kao staru rimsku naseobinu i zato se trsio, da sabere što više rimskih natpisa kao dokaz za tu činjenicu. Rimsko je kamenje s natpisima dao uzidati u zidove stolne crkve i sjemeništa a pribavio je mnogo i drugih, koji su poslije smješteni u licejskom prizemlju. Thalnitscher je naime već mislio donekle kao muzealac, samo mu stvar još nije bila

posve jasna. Ali da treba sabirati, urediti, rješavati, proučavati i spremati te javnosti davati na upotrebu, taj je osjećaj imao. Da je išao mimo toga i na krive puteve, pa da je falsificirao natpise, kako je dokazao Anton pl. Premerstein, to je pitanje za se, koje ne smanjuje njegovih zasluga. Iza Thalnitschera imamo nekoliko nasljedovača. Za rimske se starine zanimao domaći historik Anton Linhart (1756—1796), koji je za svoju Povijest Kranjske proučio svu do svoĝa vremena poznatu građu rimskih natpisa. Ovamo pripada još i Valentin Vodnik (1758—1819); on je priopćivao najviše samo novo pronađene rimske natpise. O drugim iskopinama znamo tek vrlo malo. Ako se spomene tu ili tamo kakova glinena svjetiljka, zbiva se bez sumnje samo radi natpisa. — Sve je to djelovanje imalo konačno taj uspjeh, da su naši preci mislili — kako se to zbivalo i drugdje — o tome, da osnuju muzej. Naučnjaka je imala Ljubljana dovoljno. Otkada se g. 1693, osnovala »Academia operosorum« redovi su se naučnjaka jačali i povećavali, premda je ta akademija stupila u život tek g. 1701.

Oko god. 1800. — dakle oko 100 godina poslije — već su se bavili mišlju, da se u Ljubljani stvori muzej. Već god. 1809. se bave tim problemom kranjski staleži, a valjda su imali i carsko dopuštenje, da tu namjeru izvedu; ali tada dođu Francuzi i osnovu je trebalo odgoditi. God. 1811. bude osnovan štajerski zemaljski muzej »Joanneum«. Kranjskim je staležima to bila nova pobuda — a ipak se nisu mogli maknuti, jer su Kranjsku još uvijek držali zaposjednutu Francuzi i to je trajalo do oktobra 1813. Ta misao nije više zaspala. Kad su Francuzi otišli i kad je stari poredak bio opet na mjestu, kranjski su staleži povjerali biskupu Augustinu Gruberu zadatak da se bavi problemom muzeja i da o tom referira na zasjedanju zemaljskoga sabora g. 1821. Taj je zadatak biskup izvršio dne 4. jula 1821. izjavivši, da je guverner odlučio da se osnuje domovinski muzej u Ljubljani i da je car izrazio zadovoljstvo zbog te namjere; ostvariti se pak može ta osnova samo uz učestvovanje zemaljskih staleža. Dne 15. oktobra 1821. su zemaljski staleži zaključili, da izvedu nacrt i osnuju muzej. — To je javljeno u Beč dne

16. novembra 1821. pa je zamoljeno carsko potvrđenje. A dne 24. decembra 1821. dođe odgovor bečke dvorske studijske komisije, koji kaže, da se još ne može podastrijeti caru, već da treba imati ponajprije potanki nacrt, i da se mora znati, koje predmete već imaju i tko će voditi zavod. Tada su tek stvarali nacrt da ga pošalju u Beč. A stvar se zavukla. Tražili su doduše upravitelje i prostorije — a još 8. IV. 1826. taj novi institut nije bio u Beču potvrđen. To se zbude tek 30. juna 1826. Tada se počnu odlučne priprave, koje su trajale do 1831; dne 4. oktobra te godine otvori se svečano muzej iz desetogodišnjih priprava.

Kako su zamišljali taj muzej, može se vidjeti iz poziva od god. 1823., u kojem stazeži kažu, da treba sabirati sve, što objašnjava historiju, statistiku, prirodopis, tehnologiju, fiziku i matematiku. U doba sabiranja je muzejskim zbirka upravljala Seljačka Družba. God. 1823. je zemlja kupila Loisovu zbirku ruda. Zemaljski su staleži odmah sve poduzeli, da se ta zbirka preda budućem muzeju — i to je car također potvrdio. God. 1831. daruje grof Hohenwart muzeju svoju veliku zbirku konhilija. Tako je muzej do god. 1831. imao dvije dragocjene zbirke — obje prirodoslovne.

Od te su se godine množale zbirke i dalje — samo polagano. Uz predmete prirodnih nauka pridolazilo je jednako i predmeta kulturno-historijskih, iskopina, novaca, pa i tehničkih i obrtnih produkata. Nekoje su od tih akvizicija bile prvoga reda, kao na pr. brončan i pozlaćen rimski kip, nađen g. 1836. u Zvezdi. Što se u samom gradu iskopalo, došlo je najvećim dijelom u muzej. I iz inostranstva, iz Azije i Afrike (Egipta i zemalja na gor. Nilu), naposljetku dapače iz Amerike slali su požrtvovalni rođaci različne predmete n. pr. iz Kitaja, iz Egipta (Laurin, Knoblar) i iz indijskih područja u Americi (Baraga).

Napose brzo umnožila se prirodopisna zbirka, jer su muzeju davali lovci, veći i manji posjednici svaki svoj neobičniji plijen. Istraživači donášali su špiljsku faunu (F. Schmidt, N. Hoffmann) a profesori su odstupali razne životinjske eksemplare koje su nalovili za vrijeme ekurzija. Tako je malo po malo muzej došao do herbarija, koje je zadobio poslije smrti sabirača kao dar ili kupovao od različitih botaničara. Nešto se nadopunilo i na ekurzijama u vlastitoj zemlji. Tako se muzej polagano približavao svojoj meti, da podade primjere iz svega, što je u zemlji našoj dala priroda, čovjek i njegova kultura.

Tu svrhu bio bi naš zavod zacijelo i ostvario i ako u nepotpunoj mjeri, da je imao bolje upravne prilike. Ali do g. 1852. razvojna je crta bila diletantska. Taj izraz valja, doduše,

uzeti u najboljem smislu. Radi se o ljudima inteligentnim, načitanim, općeno obrazovanim i u pojedinim specijalnim strukama i naučno fundiranim; a osim toga vrsni upravljači i dobri gospodari kao n. pr. graf Hohenwart, pl. Schildenfeld i Freyer. Ali sistematike naobrazbe nije imao ni jedan između njih: Hohenwart je bio veleposjednik, grand seigneur, koji je u tadašnjim društvenim prilikama mnogo značio, a bavio se eto iz privatna interesa konhilijama i u tom daleko dotjerao. Schildenfeld je došao iz Graca kao znanac Hohenwartov te je uređio mineralogijsku zbirku; za drugo se nije brinuo, dok mu je napokon Hohenwart poručio, da nije ništa drugo uradio nego očistio rude. Freyer je bio farmaceut i zanimao se prirodopisom. Poslije Schildenfelda dobio je mjesto kustosa kao prirodopisac i ostao tako 20 godina. Za ono doba on je u svojoj struci bio dobro izvježban a vremenom se radeći usavršavao. Iza njega je došao muž, koga treba uvrstiti u najbolje muzealce prošloga doba: K. Dežman. Strukom je bio pravnik i nazivao se »doktorand«. Suplirao je na gimnaziji, i to je mjesto zadržao do 1856., a podučavao je gospodarstvo. U prirodopisnim naukama bio je podkovan i neprestano se razvijao te imao uspjeha u svim granama prirodopisa za vrijeme svoja 37 godišnjega upravljanja u muzeju. Imao je iz profesorskih krugova i vrsne pomoćnike, no ta pomoć nije bila stalna. Ipak je uspio zbirke urediti po naučnim principima tako, da ih se moglo dalje u tom pravcu popunjavati.

U to se i čitav muzej započeo preporadati. Težištem je prestala biti prirodopisna zbirka.

Godine 1854. našlo se prigodom gradnje viadukta južne željeznice kod Borovnice kladivce iz serpentina, različenog oruđa iz kamenoga doba, na što se doslije nije obaziralo. Malo zatim (1856.) kod Manjih Gorica nađen je u tresetištu čamac izduben iz hrastovog debla i više kladivaca iz rogovlja. Poslije ovog slučaja naišlo se u močvari uz čamce zemljane posude, koštano oruđe ljuške od lješnika i dr., ali radnici nijesu nikoga o tom obavijestili. 1875. kod Iga, kad se čistilo cestovne jarke, eruirana je čitava naseobina. Tu se našlo kolja za mostiće, oruđe iz životinjskih kosti i jelenskog rogovlja, zemljanih posuda, predenu vunu itd. Sad je muzej bio o nalazu obaviješten i tu se kopalo od 1875. do 1877. Uspjesi toga iskapanja poučili su muzejsko vodstvo, da je to za povijest naše zemlje, njenog žiteljstva i kulture isto tako važno kao i mineralije, fauna i flora za prirodopisno opredjeljenje pokrajine.

Iza ovog iskapanja polagano su slijedila i druga našašća: kod Tomišlja, oko Ljubljane, na Laverci, u Logu, u Notranjim i Vna-

njim Goricama. Na barjanskoj zemlji ostalo je veliko polje za rad, jer je pijesak, koga je jezero bilo pokrivalo za 2—3 četvorna mirijametra najmanji (prekopani) dio. A pošto je ta zemlja kultivirana, rad je od dana do dana bio sve više otežčavan. U koliko pak toga gradiva ima na površini, slobodno je reći, da su naselja iz zadnjega vremena kamenog doba te su trajala do prvoga brončanoga doba, ali u hallstattsko doba već ne sežu. Građa, koja je tu iskopana, zahtijevala je proširenje muzeja, posebice od g. 1878. dalje, a »Kranjska Hranilnica« (štedionica) dala je za prehistorijska iskapanja znatne potpore.

Uparedo sa studijem kamenoga doba, kojim se je započeo zanimati sav učen i uopće kulturni svijet, nadošla su istraživanja brončanoga doba. Na pojedine grobove već se bilo nailazilo, a neuki radnici raznosili su predmete misleći zbog patine da su naišli na zlato. Razočarani onda zbacivali su te stvari, koje nijesu htjele da budu zlatne, ili su ih davali djeci za igračke. G. 1878. izvijestio je učitelj Fr. Peruzzi iz Vača, da se otkrilo ženski kostur, koji je imao narukvice. Muzej se odmah dao na posao, pa je između 1878. do 1885. pretražio sve strane brežuljka Ilmeška nad Klenikom.

Kod Vača su iskopali samo predmete iz hallstattskoga doba. Ne samo da je muzej dobio tim veliku množinu oruđa, oružja, posuda i nakita, već su to bile i prvorazredne stvari, na pr. situla, poput glasovite u Bologni. Zanimanje za prehistoriju postalo je sve intenzivnije, a napose, kad je u Sloveniji započeo kopati i dvorski muzej iz Beča. Koliko ima dokumenata naše prošlosti u Beču, dosta je reći, da ima 43 vitrine bečkoga Hofmuseuma, u kojima su izloženi prehistorijski predmeti iz sadašnje Slovenije. A kako su postupali drugi pokazuje slučaj, da je za privatni posjed sabrano na jednom samom mjestu 921 kovčeg, košara, zamotaka i hrpa iz prehistorijskih grobišta, koja su prekopana u Kranjskoj, i sve je to otuđeno javnosti.

Danas stojimo nad 500 različitih nalazišta, koja su dijelom prekopana, a mnoga istom treba pretražiti. Najvažnija nalazišta (većinom prekopana) jesu osim Vača još Magdalenska gora kod Šmarja, kod Šmarjeta na Dolenjskem, Vinji vrh, Bela crkva, Podremelj, Šmihelj kod Hrenovica (sada talij.), Stično, Mokronog, Slepšek, Kranj s okolicom, Bled i Stara Fužina. Sve su to točke na kojima su nađeni predmeti iz hallstattskog doba. Mnogo je gomila signirano te će se prekopati, čim muzej bude imao sredstava.

Rijeda su nalazišta iz La-Tenskog doba. Ali ipak valja naglasiti, da imamo kontinuitet kulture u naseobinama od hallstattskog do ovog razdoblja (Magdalenska

gora pri Šmarju, Vinica i Šmarjeta na Dolenjskem, zatim Vinji vrh nad Belom crkvom i Valčna vas kod Žužemberka dadoše prilično La-Tène predmeta).

Sva su ta iskapanja spremila proučavanje rimskoga doba; ono je u Ljubljani, rekao bih, tradicionalno od XV. stoljeća dalje. Što je bio pronašao Tyffernus, to je upotrebio Lazius u Beču, a njegovo je djelo bilo pobuda Schönlebensu. ali tako, što se ovaj preveć pouzdao u svoga predšasnika, više nego u svoje oči. Što je Schönleben napisao u svojoj »Carniola antiqua et nova in Emona vindicata«, to je bio osnovni vodič Valvasoru, no on je radio i svojom glavom, pa ako i nije imao temeljitu izobrazbu u epigrafici, imao je dobar instinkt. Zatim je radio Thalnitscher. U natpisima slijedio je zdravom kritikom Anton Linhart. Od god. 1847. dolaze izvještaji o iskapanjima u »Mitteilungen des hist. Vereins für Krain« (P. Hitzinger, Feruzzi, Repežić i dr.), a danas nam te bilješke dobro dolaze.

Za rimsko doba najvažnija je Ljubljana, stara Emona. Pojedine grobove mnogo puta se otkrivalo, kada se kopalo temelje novim kućama, ili kada se rušilo stare, ili kada se osnivalo nove ceste, kopalo robove itd. Naš muzej stao je dobivati veliku množinu iskopina iza 1895., kad se poslije katastrofalnoga potresa započelo zidati razrušeno mjesto. Bečka, Dunajska cesta, ta naša Via Appia, imala je s obje strane prostrana grobišta, a nekoja su sezala i 500 m od ceste. Zatim je drugo važno nahodište bilo Mirje, gdje je također bilo rimsko naselje. Tu je od 1909. do 1913. prekapao prof. dr. W. Schmid na trošak križarskoga reda. Danas je sav materijal u posjedu našega muzeja. Među rimskim iskopinama lijepi brončani kip iz IV. stoljeća prava je prećde resistance; iskopan je 1836. na onomu mjestu, gdje je danas zgrada dravske divizijske oblasti. Muzej je napose bogat predmetima od stakla, a nakit i oruđe tvore instruktivnu zbirku. Još obilnija je zbirka glinenih posuda svake vrste. Svijetiljaka ima i iz veoma slabo poznatih tvornica. Brončane posude su iz Kampanskih radionica, a zlatnina je većinom provincijalni rad.

Pokraj Emone bila je dosad najvažnija točka Drnovo kod Krškog, stari Neviodunum. Tamo se otkrilo ispod zemlje sačuvanih rimskih gradnja, našlo se oružja i ulomaka brončanih kipova. Na sistematsko iskapanje čekaju Praetorium Latobicorum (Trebnje), Acervo (št. Vid pri Stični?), Adrans (Trojane), Crucium (št. Jernej), i Nauportus (Vrhnika) nije sav prekopan, pa i St. Lovro na gori (nad Polhovim gradcem) i St. Lovro ob Temenici zahtijevaju još korekture. Rimske ceste trebaju također nadopunu unatoč opširnom djelu, koje su na-

pisali Simon Rutar i Anton pl. Premerstein, osobito, što se tiče Notranjskog i Dolnjskog kraja.

S rimskim iskopinama ušlo je u muzej i mnogo rimskih novaca. Mnogi inteligentni ljudi polakomili su se na mnoge skupove u vjeri, da se radi o zlatnim novcima. I nedavno mi je donio jedan inteligent komad rimskog novca, kao da je zlatan, a zbog toga što je bio pokriven debelom zelenom patinom. Kad su se takovi ljudi razuvjerili, novce su razdavali, djeci valjda za igranje, kako se događalo i sa starim nakitom. Muzej se zbog te ukoričenjene lakomosti nije mogao oslanjati na izvještaje o našašćima, već je započeo svoje zbirke popunjavati kupovanjem glavnih tipova. Do danas broji numizmatička zbirka oko 10.000 rimskih novaca.

No muzej nije pri tom ostao. L'appetit vient en mangeant; numizmatička zbirka proširila se i na srednji i novi vijek. Povodom su bili oni novci, koji su sa Kranjskom u vezi. Taj odio je, doduše, nepotpuniji od rimskoga, ali se polagano napreduje.

Muzej uopće nije zanemario srednji i novi vijek. Dragocjene su iskopine iz doba tzv. seobe Slovjena u VI. stoljeću i važne su predmetima od zlata, srebra, bronce, željeza, jantara, kosti, staklenine i emajla. Zatim slijede staroslovenski grobovi u Mengšu, Srednjoj vasi (Bohinju) i Žirovnici.

Iz kasnijih stoljeća ima muzej crkvenih umjetnina; zbirka je većinom vlasništvo biskupskog muzeja, a sadrži kiparstvo (rezbarije i kamene kipove), cijele oltare, koji su tektonično važni, slike na drvu i na platnu, tkanine, vezenine, liturgička odijela i pribor (od XIV. do XIX. stoljeća).

Iz istoga je vremena i zbirka oružja (oklopi, mačevi, bodeži, puške, samokresi, helebarde, ostruge i drugi vojnički predmeti).

Tomu se pridružuje obrtna zbirka željeznina (od XV. do XIX. stoljeća). To su rukom rađeni bravarski produkti, a posebna im je vrijednost, što su domaće provenijencije.

Umjetničko-obrtnu grupu predstavljaju zbirke porculana, fajanse, majolike i stakla. Dragocjenosti prve vrste jesu posude starobečkog porculana, a za povijest domaće kulture važan je ljubljanski i kamniški porculan. Zatim je važna poslikana talijanska majolika etc. Izvanevropskog porculana nema mnogo, ali što muzej ima, to su odlični komadi (kineski porculan iz XVII. stoljeća). Isto su zanimljive posude tzv. émail cloisonné. Za naše domaće običaje u Sloveniji najznačajnije su posude iz majolike, koje su upotrebljavali seljaci i ukratko ih zvali »majolike«. To su veći ili manji vrčevi za vino ili za vodu, s bijelim dnom i

oslikani, a većina ih na prednjoj strani imaju dvoglavog orla. Dobivalo ih se iz Istre, pa iz Pesara u Italiji, a imale su te posude i slovenske napise, udešene upravo za ove krajeve, te su postale tipične za slovenski živalj.

U obrtnoj zbirci nalazi se lijepog stakla od XVI. do XIX. stoljeća. Najvažniji su komadi boce i čaše iz XVII. stoljeća s ubrušenim ukrascima i slikama, iz bijelog ili bojenog materijala.

Najopsežnije su zbirke narodopisnog odjela (etnografskog). Tu su tipovi seoskog života točno prikazani: pojedini dijelovi seljačkih kuća, napose u estetskom smislu, pa namještaj, oruđe, sprave za priređivanje odijela i jela.

Mnogobrojna je narodna nošnja, oprema stola i postelje, osobito ona, koja dokumentira estetsko poimanje i staru tradiciju u vezivu. Osobito su važne »zlatne avbe«, peče i čaršavi. Desetak figura objašnjava, kako se nosi ta narodna nošnja u različnim dijelovima Slovenije. Maleni ovaj broj je nedostatan, no možda će ih nadoknaditi budućnost.

Muzej je sabrao i hrvatskih i srpskih nošnja, a nešto i iz Koruške i Istre. Naročito su svojim požrtvovnim posredovanjem u tom smislu pomogli g. nadučitelj Božo Račić u Adlešćima (za Srbiju) i gospođična Martelančeva (za Istru).

Zbirku svoje vrste čine drvena uljišta (»panjevske končnice«) iz svih dijelova Slovenije. Navadno je, da ih slikaju i začudo je, koliko se tu očituje smisla za kompoziciju i harmoniju u priprostih ljudi, koji nikada nijesu učili ni crtati, ni slikati, a koji su mogli svoje estetske pobude dobiti samo nedjeljom u crkvi, odakle su prenosili najviše zastarjele umjetničke oblike te ih tako anahronizirali s čarobnom naivnošću. Uopće se može reći, da je crkvena umjetnost estetski cvijet naših seljaka. Ali nije samo slikarstvo kojim se oni bave, ima i rezbarije: svetačke podobe, različno oruđe, a napose duhanske lule. Sve su to prilike, u kojima mogu da pokažu svoju nadarenost i spretnost.

Druga opsežna i važna zbirka jesu slike (oko 600) i crteži (oko 1500). Slike je muzej od početka sabirao. Najprije su dolazili portreti. To je ležalo već u mentalitetu »predožujskog doba«: kult osebnosti. Na slikarsku umjetnost uopće nije se mislilo. Oko 1841., nekako deset godina poslije otvorenja muzeja stale su dolaziti veće i manje zbirke slika, a oduševljeni inteligentni prijatelji muzeja sjećali su se darovima i u svojim oporukama. Sve te zbirke odražavaju, naravno, i umjetničku kulturu onoga doba, pa dokazuju, da je Slovenija bila usprkos slabih prometnih sredstava posred unakrštanja više kultura. Kad je muzej sabrao osnovne zbirke slika, započeo je pomalo i ku-

povati, a od 1910.—1920. osobito se nakupila ugledna množina slika i crteža. No da bi muzej mogao razviti ovu za Ljubljanu svakako uglednu javnu zbirku, za to mu danas nedostaju — prostorije. Stvar je budućnosti, da se dobije prostora, koji bi primjereno bar riješio pitanje svjetla. Muzejska je galerija jedno od najvitalnijih pitanja ljubljanskoga muzeja.

Kako je sa slikama, tako je i sa kipovima. Nešto je vlasništvo našega muzeja, no većina je posuđena iz biskupskog muzeja, koji je pod našim krovom.

Premda su prirodopisne zbirke bile osnovne u muzeju, ipak se nijesu tako razvijale, kako je bilo očekivati. Dva su uzroka. Prvi je uzrok, što je postavljeno načelo, da muzej treba da bude samo kranjsko-provincijalni muzej, a tim je načelom njegovo djelovanje bilo vrlo ograničeno, jer je i broj prirodnina omeđan u tako razmjerno malenoj bivšoj provinciji. Drugo, nedostajalo je sredstava; pored voditelja, nije se moglo dobiti posebnog naučenjaka za taj odio. Najviše iz zanimanja i požrtvovnosti išli su prema prilikama nekoji profesori u muzej, da prepriječte uništavanje prirodopisnih preparata. To se događalo naročito poslije Dežmanove smrti. Ipak je prirodopisni odio opširan. Stručnjaci hvale mineralogijsku zbirku. I paleontološka i geološka zbirka ima dobre unikate. Zoološka zbirka sadrži gotovo potpunu kranjsku faunu, osim domaćih

životinja. Najpotpunija je ornitološka, pa ihtiološka zbirka. Kukce su počeli sabirati 1909. izuzevši jamsku faunu, kojom se već Schmidt zanimao. Veoma su manjkavo zastupani pauci i crvi, no tu je počeo u najnovije doba raditi kustos dr K o s. Izvanredno je bogata kolekcija konhilija. Botanička zbirka ima nekoliko općenih, a nekoliko specijalnih kranjskih herbarija, većinom fanerogame.

Za pripomoć naučnom radu ima muzej svoju malu knjižnicu, oko 18.000 knjiga. Još je tu i deželni arhiv, koji ne spada zapravo u muzej, i koji će kod reorganizacije muzeja po svoj prilici postati samostalan, da se združi s drugim jedinicama Ljubljane u jednu cjelinu.

U ovoj općenitoj skici nijesam eto mogao ulaziti u pojedinosti. Ali se i iz ovih redaka može razabrati ustrojstvo i organizacija našega muzeja, pa historijski razvoj pojedinih zbirki. Uprava muzejska ide svojim putem dalje, ma da se javljaju zapreke, koje ona nije izazvala. U takvim slučajevima trebali bi interesirani krugovi, osobito izvan muzeja, da pokažu svoj interes i uvidavnost. Najveća potreba naših dana stoji u problemu proširenja muzejskih prostorija i u razvijanju zbirki, kako to zahtijeva moderna nauka i tehnika, da steknemo još bolji ugled i prestiž kao kulturni ljudi i kod velikih prosvjećenih naroda.

Dr. Jos. Mantuani.

ETNOGRAFSKI MUZEJ U BEOGRADU U 1922. GODINI.

Jedna naročita komisija konstatovala je, da se u ovom muzeju nalazi od 6359 objekata, koliko je u muzejski inventar zavedeno, samo 3393 objekta. Ostali su ili iskvareni, propali, ili bez etiketa. Posao oko inventarisanja trajati će poduže, pošto će svaka stvar biti naučno opisana, kako u glavnom inventaru tako i u lisnom katalogu. Uporedo sa ovim poslom biti će i sve stvari po grupama i po oblastima raspoređene.

U toku godine prinovljene su muzejske zbirke sa 156 novih objekata, a muzejska biblioteka sa 145 raznih djela. U Muzeju su izvršene napotrebne opravke pojedinih odjeljenja, koja su za vrijeme Velikog Rata bila znatno oštećena.

Prilikom svečanosti o vjenčanju Nj. V. Kralja učinio sam nov raspored izloženih stvari, tako da su zbirke preglednije i ukusnije raspoređene.

Različnim stručnjacima i skopskom Muzeju ustupljeno je 156 raznih fotografija za naučne svrhe.

U toku godine osoblje Muzeja radilo je:

Nikola Zega, pored svoje dužnosti kao upravnik, izradio je na zahtjev Maršalata razne nacрте narodnog odijela i dao nekoliko fotografija tipskih kuća iz Srbije. Putovao je na kraće vrijeme u Sarajevo, gdje je proučavao tamošnji Etnografski Muzej, koji raspolaže velikom zbirkom narodnog odijela iz Bosne i Hercegovine. Nabavio je i nešto stvari za zbirke. Zbog prevelike skupoće morao je prekinuti dalji boravak u Sarajevu i kupovanje stvari. Dopršio je opis cjelokupne zbirke Nikole Arsenovića, koja sadrži akvarele narodne nošnje iz svih naših krajeva (osim Bosne i Makedonije) sa jednom kolekcijom ornamenata i uputstava za krojenje. Ovo su radovi iz šezdesetih godina i od velike su vrijednosti, jer su najvornija slika za studiju naše raznovrsne i bogate narodne nošnje, a »Narodna Starina« publikovat će ih u 5. svesku.

G. Emilo Cvetić, profesor, putovao je u oblasti Srednje i Gornje Toplice, gdje je prikupio antropogeografskog i etnografskog materijala. U toku godine bavio se u Čačku i u Gornjem Milanovcu kao izaslanik g. Mi-